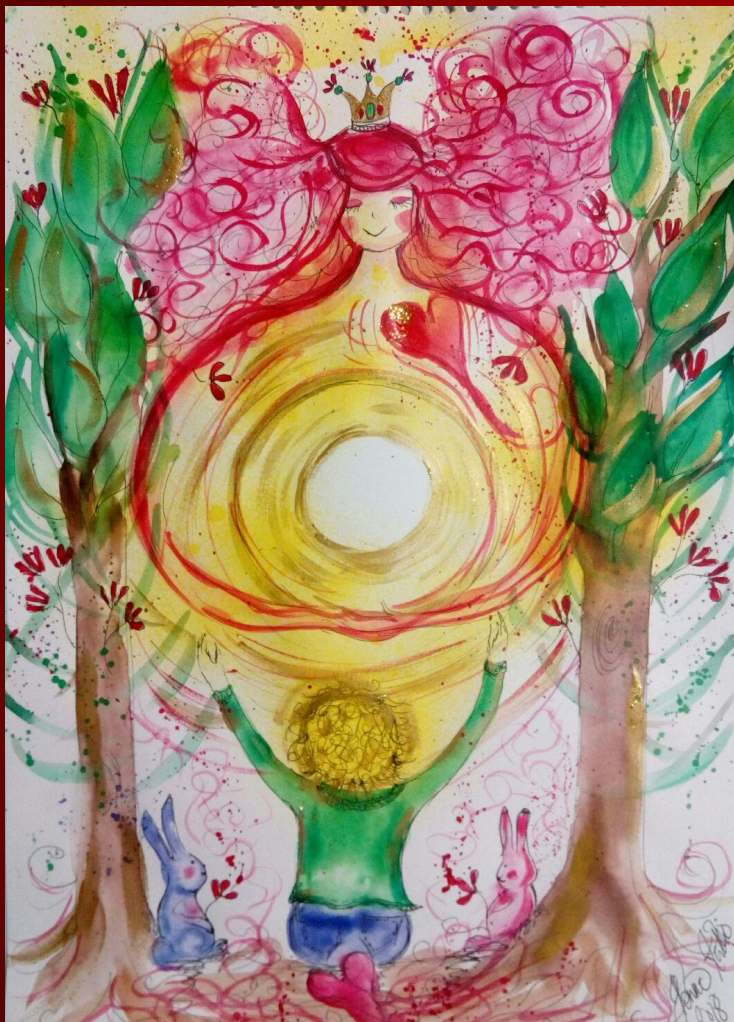

Leikin Voima
- Uutta
varhaiskasvatuksen
toimintakulttuuria
rakentamassa

AIKUISENA LAPSEN MAAILMASSA - LEIKKIÄ KOKO PÄIVÄ?

LEIKIN VOIMA
- HANKE
RAUMA 2018

HANNE NYMAN

*“Ken pitää itseään kasvattajana, pitääköön ensin
huolta omasta kasvustaan. Valmis ja hyvä ei enää
kasva, sen paikka ei liene siellä,
missä kasvamista pitäisi tapahtua.”*

- Alli Kantola

VARHAISKASVATUKSEN TAVOITE

LAPSI KASVUN POLULLA

- Rauman varhaiskasvatuksen suunnitelma 2017

- HYVINVOIVA LAPSI
- EDISTÄÄ LAPSEN KOKONAISVALTAISTA KASVUA, KEHITYSTÄ JA OPPIMISTA
- TUOTTAAKSI AKTIIVISIA TOIMIJOITA
- VAHVISTAA OSALLISUUTTA

ILO
OIKEUS OPPIA
LEIKKIEN
VUOROVAIKUTUS
TURVALLISUUS

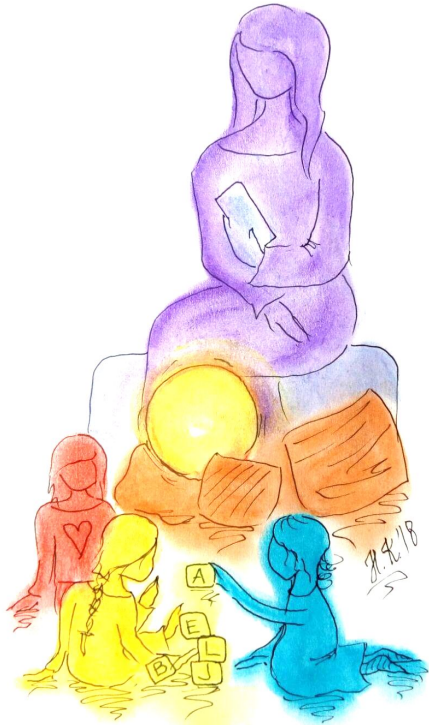

LEIKKI: OVI MAHDOLLISUUKSIEN MAAILMAAN

TAVOITE:

← PASSIIVISESTA
SUORITTAMISESTA

AKTIIVISEEN →
TUOTTAMISEEN

LAADUKAS VARHAISKASVATUS

ARVOT
ASENNE
AMMATILLISUUS

JOHTAMINEN
PEDAGOGIIKKA

OPPIMISEN ALUEET
LUOVUUS
LEIKKI

OSALLISUUS
YHTEISÖLLISYYS
YKSILÖLLISYYS

ARVIOINTI
MIKSI, MITEN, MITÄ

LAAJENNETTU
OPPIMISYMPÄRISTÖ

KOHTAAMINEN
AITO LÄSNÄOLO
ILO

LEIKKI

LEIKIN JUURET

AJATUKSIA LEIKISTÄ

AIKUISEN ROOLI

LEIKKIMAAILMA

LEIKKIPEDAGOGIIKKA

LEIKIN ERI MUOTOJA

LEIKIN KEHITTÄMINEN

VARHAISKASVATUKSEN TAVOITE

- HYVINVOIVA LAPSI
- EDISTÄÄ LAPSEN KOKONAISVALTAISTA KASVUA, KEHITYSTÄ JA OPPIMISTA
- TUOTTAAKSI AKTIIVISIA TOIMIJOITA
- VAHVISTAA OSALLISUUTTA

Miten toiminnassa huomioidaan työn tavoite ja visio konkreettisesti?

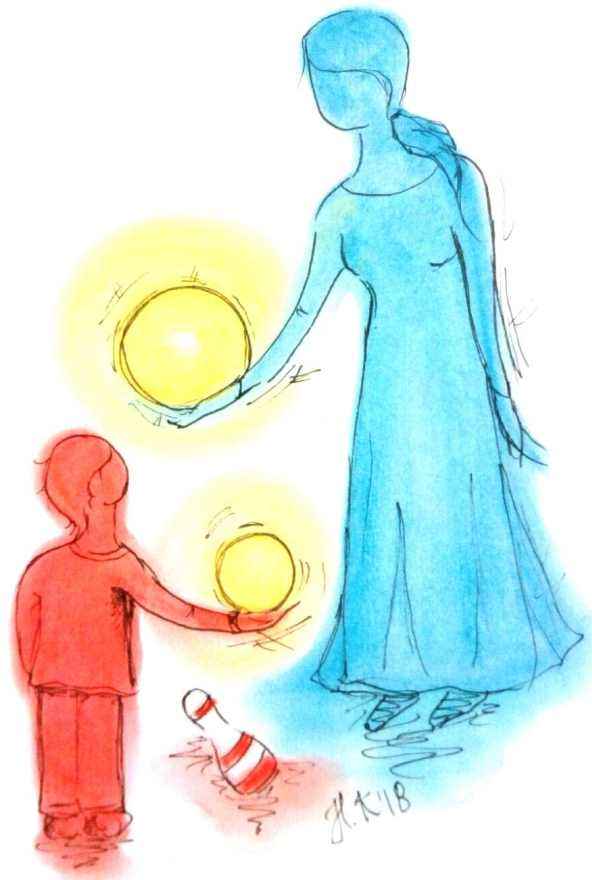
Onko lapsella todella mahdollisuus vaikuttaa omaan päiväänsä?

Miten?

POHDITTAVAKSI SINULLE KASVATAJANA...

- **Vakan yhtenä perusarvona on ihmiseksi kasvu**
 - Leikillisuus on ihmisyyteen kasvamista tai kasvattamista.
 - Miten leikillisuus näkyy arjessa?
 - Millainen on oma ihmiskäsityksesi?
 - Miten se näkyy arjessa?
- Tunnistatko lapsen leikkiviestit?
 - Millaisia ne voivat olla?
- Tunnistatko pienen lapsen keholliset leikkiviestit?

- Pedagogisen toiminnan perustana on aikuisen ymmärrys lapsuuden merkityksestä omana itsenäisenä vaiheena ihmisen elämässä sekä tietämys lapsen kehityksestä, kasvusta ja oppimisesta
- Aikuisen tehtävänä on tuntee jokainen lapsi yksilöllisesti ja huolehtia kulloisenkin kehitysvaiheen huomioimisesta toiminnassa
- Aikuisen tehtävänä on tukea lapsen kasvua ihmisyyteen
- Aikuinen ohjaa lasta toimimaan arvoperustan (totuus, hyvyys, kauneus) mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista (oikeudenmukaisuus, rauha)
- Aikuisen tehtävä on luoda toimintaa, jossa lapsi voi kokea kuuluvansa ryhmään, yhteisöllisyyttä ja jossa lapsi saa monipuolisesti tietoa, käsitellä tunteita, ristiriitoja ja opetella uusia asioita
- **Aikuisen tehtävänä on olla läsnä, tukea sekä mahdollistaa pitkäkestoinen leikki ja olla aktiivisesti mukana**
- **Olla sensitiivinen, ”syli auki”, hoivata ja huolehtia turvallisuudesta!**

- Ohjaa ja tukee lapsen oppimista sekä mahdollistaa osallisuuden kokemusta
- **On vuorovaikutusvastuussa suhteessa lapseen ja sanoittaa lapsen tunteita sekä** mallittaa lapselle kieltä ja kohtaamista
- Luo toimintakulttuurissa tilaa lasten ihmettelylle, vaikuttamiselle, toiminnan suunnittelemiselle ja arvioimiselle, mielikuvituksen käytölle, ideoiden kokeilulle, leikille ja luovalle toiminnalle
- Mahdollistaa lapselle monipuolista ilmaisua sekä auttaa ja tukee lasta toisen asemaan asettumisessa, tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti
- **Tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä** ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja sekä oppimisympäristöjä
- Tukee lapsen identiteetin ja itsetunnon sekä itsesäätelyn kehitystä
- Turva leikin edellytykset ja ohjata leikkiä sopivalla tavalla

MITEN AIKUINEN TUKEE, TOTEUTTAA, TUNNISTAA, MAHDOLLISTAA, LUO KÄYTÄNNÖSSÄ?

Kasvattajan oma kasvatusnäkemys: **KUKA SINUSSA PUHUU?**

- Millaisia muistikuvia meillä on omasta lapsuudestamme?
- Oletko miettinyt millä tavalla, miten ja miksi omat kokemuksesi leikistä, leikkimisestä, aikuisista, odotuksista ja vaatimuksista, turvallisuudesta tai turvattomuudesta, kulloisenkin ajan yhteiskunnallisen kasvatuksen ilmapiiri ja ns. henki vaikuttaa sinussa yhä edelleen? Vai vaikuttaako?
- Millainen oli lapsuutesi tärkeä kasvattaja, jonka muistat elävästi? Mitä hyvää hänessä oli?
- Miten aikuisena tavoitat ajatuksen, että meissä jokaisessa elää sisällä lapsi yhä edelleen? Miten se näkyy? Miten huomioimme lasten “lapsuutta” arjessa?
- Mihin oma kasvatusnäkemyksesi arjessa konkretian tasolla perustuu? Kuka sinussa puhuu?

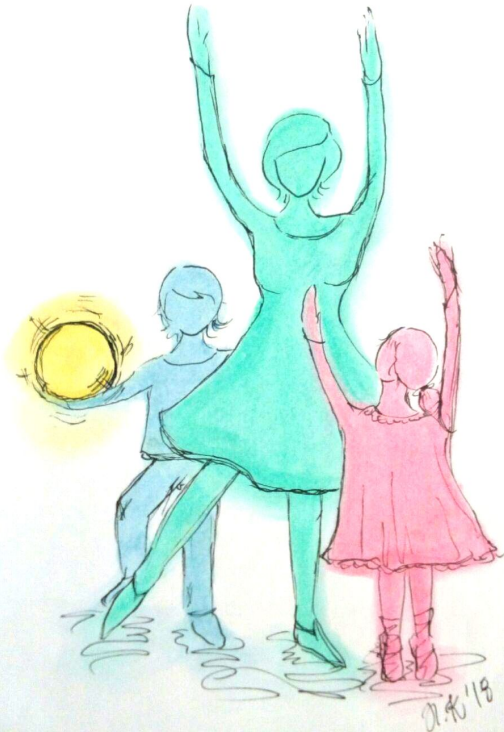
Kasvattajan omat vuorovaikutustaidot: **KUINKA MINÄ PUHUN?**

- Kuinka kohtaan lapsen arjessa, pysähdynkö, olenko läsnä ja kuuntelen?
- Olenko sensitiivinen, lapsen tavoitettavissa ja valmiina vastaanottamaan pienimmätkin viestit?
- Pysähdy kuuntelemaan omaa puhettasi a) kasvattajana b) työkaverina
 - Haluaisinko itse, että minulle puhuttaisiin samalla tavalla?

- MITÄ SUUNNITELLAAN?
 - SUUNNITELLAANKO TUOKIOITA VAI LEIKKIÄ?
 - TEKEMISTÄ VAI OPPIMISYMPÄRISTÖÄ?
 - TAPAHTUMIA VAI VUOROVAIKUTUSTA?
- MITEN SUUNNITELLAAN LEIKKI OSAKSI KAIKKEA TOIMINTAA? MITÄ TÄYTYY MUUTTA?
- Mihin kiinnitetään arjessa huomiota, jos toiminnan lähtökohtana on laadukas vuorovaikutus ja tunnekasvatus?
- Arviointi tapahtuu kasvattajan oman työn reflektoinnin kautta.
 - Onko työote reflektiivinen?
 - Mitä se käytännössä tarkoittaa?
 - Kuka reflektoi ja kenen kanssa? Missä ja millä ajalla?

LEIKIN VOIMA - LEIKISSÄ TARVITTAVIA TAITOJA

Vasun jalkauttaminen

Vuorottelu

Mielikuvittelu

*Vastavuoroisuus,
Kyky ottaa muut
huomioon*

*Yhteisymmärrys
jaettavasta
leikkimateriaalista*

*Kuuntelu ja
keskustelu*

*MITEN
AIKUINEN
TUKEE LASTEN
KEHITTYVIÄ
TAITOJA?*

AIKUISEN ROOLIT LEIKISSÄ?

Havainnoija

Vuorovaikuttaja

Leikkijä

Valvoja

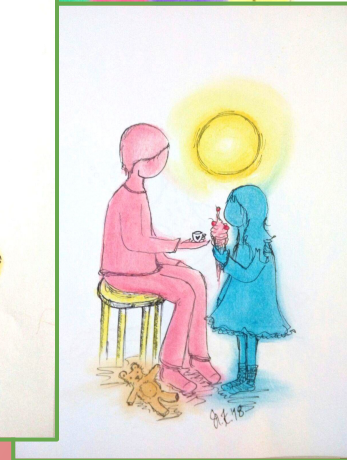
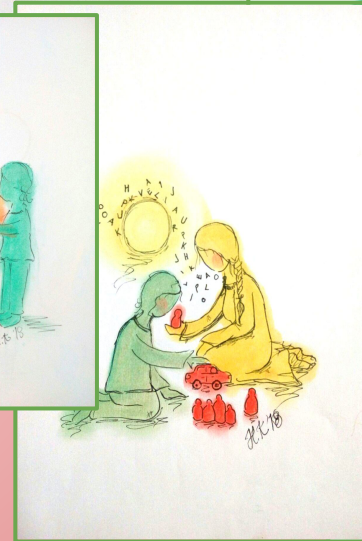
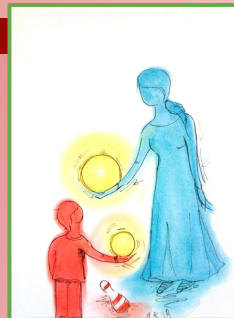
Mallintaja

Rikastuttaja

Mahdollistaja

Innostaja

Osallistuja

AIKUISEN ROOLIT LEIKISSÄ - MITÄ SINÄ LEIKIT VIIMEKSI?

MILTÄ LEIKKIMINEN SINUSTA TUNTUU?

AJATTELETKO, ETTÄ SE ON KESKEISIN TYÖTAPASI?

MITÄ TEET JOS LEIKKIMINEN TUNTUU VAIKEALTA?

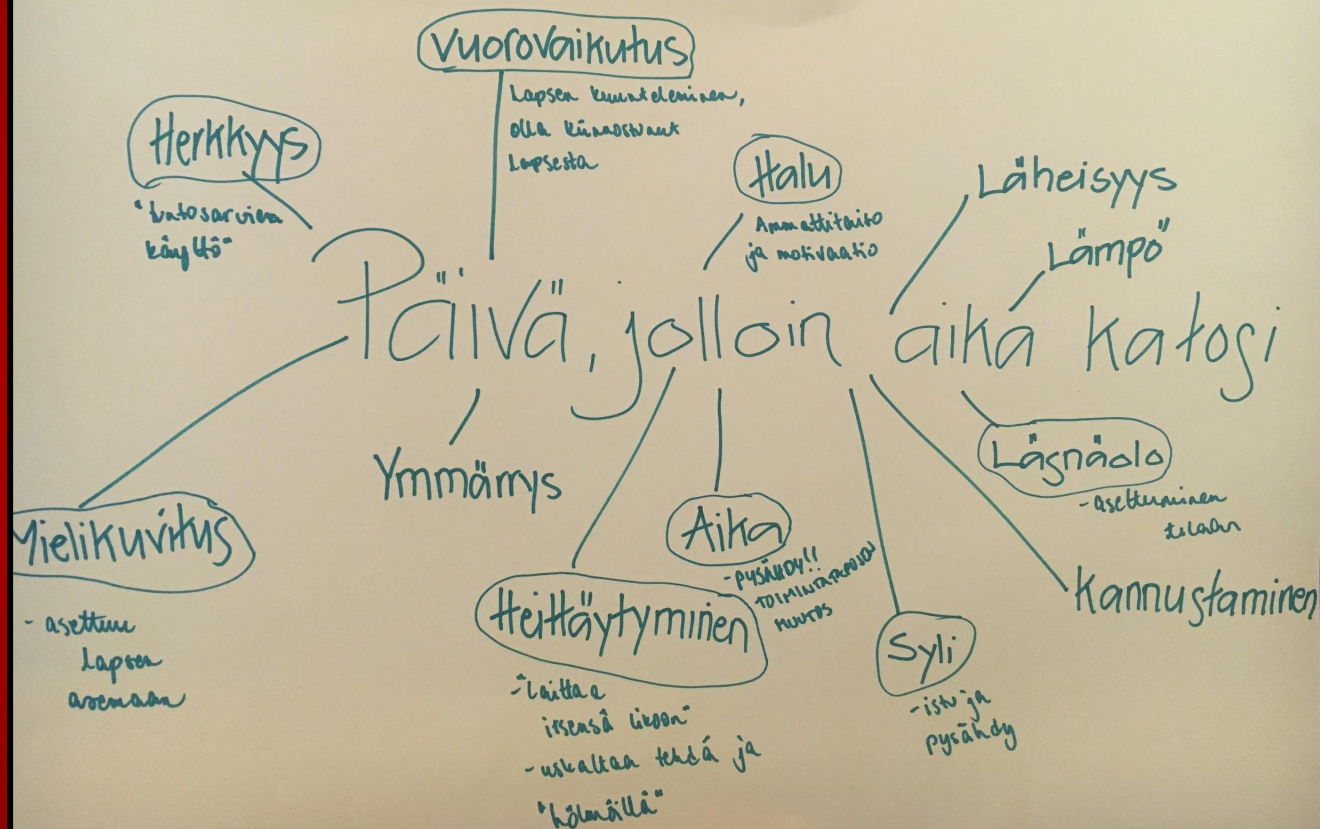
- MIHIN LEIKKIIN OLET OSALLISTUNUT VIIMEKSI?
- POHDITKO ERILAISTEN ROOLIEN MERKITYSTÄ?
- MILLAISESSA LEIKKIROOLISSA KOET AIKUISENA OLEVASI USEIN?
- MIKÄ LEIKKIROOLI ON SINULLE KASVATTAJANA LÄHEISIN?
- MIKÄ LEIKKIROOLI ON VIERAIN?
- MISSÄ ROOLISSA KOET, ETTÄ SINUN TULISI KEHITTYÄ?

MITEN TYÖYHTEISÖSSÄ
NÄKYVÄT ASIAT, JOITA
KERÄTTIIN TYÖPAJOISSA
MIELLEKARTTAAN?

MISSÄ JA MITEN
KÄSITTELETTÄVÄ ASIOITA,
JOITA PIDÄTTE TÄRKEINÄ
TYÖN TEKEMISEN
KANNALTA?

MILLAISENA AIKUISEN
ROOLIT PÄIVÄKODISSA
OVAT NÄKYVIÄ? ONKO
PIILOROOLEJA?

PÄIVÄ, JOLLOIN AIKA LAKKASI OLEMASTA

HANNE NYMAN

Päivänä jolloin aika lakkasi olemasta, aikuinen lakkasi olemasta aikuinen ja lapsi lakkasi olemasta lapsi. Oli kaksi kulkijaa ilman ajan virtaa, oli kaksi tutkijaa ilman rooleja, oli kaksi ihmistä ilman kokoa. Päivä, jolloin aika lakkasi olemasta toi mukanaan hetken. Flown. Ilon. Vapauden. Tietämisen ja oivalluksen. Me olimme. Tässä ja nyt. Olemassa. Päivänä jolloin aika lakkasi olemasta, kohtasimme leikin. Paljaana, riisuttuna, omana itsenään. Päivänä jolloin aika lakkasi olemasta, leikki synnytti sillan kahden kulkijan välille. Silta oli sydämenmuotoinen, kepeä, kirkas ja värikäs. Leikki oli vahva ja sen synnyttämää siltaa oli turvallista kulkea. Kumpikin meistä tiesi, että kaikki on tässä. Hetkessä. Rohkeina astuimme sillalle. Kuljimme sitä kappaleen matkaa, yhdessä. Se matka ei kuitenkaan milloinkaan päättynyt. Koskaan. Ei silloinkaan kun palasimme todellisuuteen ja aika palasi elämäämme. Ei silloinkaan kun tiemme erosivat ja jatkoimme matkaa eri suuntiin. Vaalimme matkaa muistoissamme. Sillä me olimme kohdanneet, kokeneet osallisuutta ja yhteyttä. Lämpöä, turvallisuutta, rakkautta. Tuo yhteys oli voimakas ja me ymmärsimme toisiamme. Vaikka myöhemmin palasimme rooleihimme, yhteys ei kadonnut. Sillä kohtaaminen oli jättänyt jäljen ja se jälki kantoi kauas lapsuuteen ja lapsuudesta nuoruuteen. Millaisia jälkiä sinä olet kasvattajana jättänyt? Lämpimiä ja sydämenmuotoisia? Iloisia ja riemukkaita? Haaleita ja surullisia? Välinpitämättömiä vai merkityksellisiä? Oletko koskaan kysynyt lapselta: Millä tavalla sinun (varhaiskasvatus)maailmassasi aikuisen leikki näyttäytyy sinulle?

Keskustelut kasvattajien kanssa peilaavat kuvaa leikistä, sen arvostamisesta ja ymmärtämisestä. Vasun mukaan leikki on ”kaikki” ja kaiken ytimessä, se on työtapaa ja lapselle ominainen tapa toimia. Nykyään nähdään, että kasvattajan mukanaolo leikissä on tärkeää. Kasvattaja halutaan nähdä ”leikin sisäpuolella”. Sillä rehellisesti tarkasteltuna, ulkopuolisuus jättäisi lapsen jotensakin henkisesti heitteille. Pieni saa kulkijan rinnalleen usein automaattisesti, ilman rinnallakulkijaa pieni jää huutamaan hätäänsä. Siihen on vastattava.

Entä mitä tapahtuu kun lapsi vanhenee ja tuo maaginen 3 - vuoden raja ylittyy? Silta jää usein rakentamatta ja kulkijat sillan eri puolille. Se on surullista ja hämmentävää. Siksi tarvitsemme keskustelua leikistä ja leikin ymmärtämistä syvällisellä tasolla. Oletamme usein liikaa. Ymmärryksemme ei vielä riitä siihen mitä, miksi ja miten tulisi toimia. Leikki ei ole vain suoritus tai yksittäinen toiminta toimintojen pitkässä ketjussa. Kasvattajat tietävät, että leikki on tärkeää. Entä ellei osaa avata tuota väittämää. Konkreettisesti. Minkä tiedon varassa silloin toimii?

Ilman antautumista hetkeen, ”Päivään, jolloin aika katosi”, leikin ydintä voi olla mahdotonta tavoittaa. Jos kasvattajalla ei ole kokemusta leikin Flowsta, hän suorittaa leikkiä ulkoapäin. Ulkoseinä näyttää aina erilaiselta. Sisällä saa leikistä aidon kokemuksen. Ilman kokemusta leikillä ei ole sisältöä ja ilman sisältöä ei ole yhteyttä. Yhteyden rakentaminen ja ylläpitäminen ovat kasvattajan tärkeimpiä tehtäviä. Ylläpitää sydänten siltaa ja kulkea sillä lapsen kanssa yhdessä. Kannatella, varjella, suojella, pitää yllä muistikuvissa ja kielessä, leikitellä ja hassutella. ”Vapaan leikin” aikana aikuisen sitoutuminen lapseen näyttäytyy kaikkein kirkkaimmin. Silta on tuolloin usein todella vahva tai murtumispisteessä. Lapsi joka kulkee murenevilla sillalla, jää emotionaalisesti yksin. Heitteille. On tekopyhää sanoa, että meillä leikitään paljon ja arvostetaan leikkiä, ellei aikuinen ole leikissä mukana. Ulkopuolisuus näyttäytyy myös tavassa olla tilassa. Sisäpuolella oleva ymmärtää mikä merkitys leikillä on oikeasti lapsen kasvulle ja kehitykselle. Ilman ymmärrystä leikissä mukana oleminen ei johda tulokseen eikä varhaiskasvatuksen tavoite täyty. Hyvinvoiva lapsi. Vain hyvinvoiva lapsi kykenee antautumaan leikin ihmeelliseen maailmaan ehdoitta. On vaikea ymmärtää, miten voidaan saada eheä, kokonaisvaltaisesti hyvinvoiva lapsi ilman että on lapsen kanssa. Ilman siltaa ei voi nimittäin aidosti kohdata. Ilman kohtaamista ei synny yhteyttä. Ilman yhteyttä ei synny kokemusta. Ilman kokemusta ei synny sisältöä jne. Kasvattajan reflektointi ymmärtämisen laajentamisessa ja tietoisuuden kasvattamisessa on elintärkeää. Ymmärrätkö mitä yritän sanoa? Oletko sinä kokenut päivän, jolloin aika katosi?

- H. Nyman 2018

Homo Ludens eli leikkivä ihminen

on Johan Huizingan (1984) toteama kuva ihmisestä. Paremmin meillä tunnettu käsite on Homo Sapiens eli viisas ihminen. Huizinga sanoo leikistä, että leikki oli olemassa ennen kulttuuria, koska kulttuuri vaatii kehittyäkseen inhimillistä yhteiselämää ja inhimillisen kulttuurin ydin on leikki. Jotta kulttuuri voi kehittyä tarvitaan materiaali, josta kulttuuri rakentuu, leikki tarjoaa materiaalia, koska ensin leikitään josta syntyy kulttuuri.

(Huizinga 1984, 5 - 8 Leikkivä ihminen)

On läsnä

On luova

Hassuttelee

Heittäytyy

Ottaa huomioon lapsen kiinnostuksen kohteet

LEIKKIVÄ AIKUINEN

Käyttää mielikuvitusta

Havannoi lapsen leikkitaitoja

Auttaa osallistumaan

Leikkii lapsen kanssa

Antaa leikin näkyä ja kuulua

Rikastuttaa leikkiä

Kuvakooste Marjaana Korpi
Kuvat: Papunet